

Nekaj vprašanj preiskovalne službe v SR Sloveniji

Janez Šinkovec*

Z uveljavitvijo Zakona o rednih sodiščih v SR Sloveniji se je s 1. 1. 1979 kazenska preiskava skoncentrirala v enotah na sedežih temeljnih sodišč. Preiskava tako poteka v osmih preiskovalnih »središčih«. Po tezah za določitev pravosodnega sistema v SR Sloveniji je bilo zaželeno doseči boljšo organizacijo dela in specializacijo ter prilagajanje vsega tega kadrovskim problemom v pravosodju. Hkrati z reorganizacijo pravosodnega dela bi morale teči tudi prizadevanje za tehnološko modernizacijo in racionalizacijo poslovanja.

V razmeroma kratkem obdobju po uveljavljenih spremembah je težko dajati njihovo oceno, večinoma lahko ugotavljamo probleme in iščemo rešitve za izboljšanje stanja.

Kadrovska vprašanja

Vseh preiskovalnih sodnikov je bilo ob uveljavljeni reformi v SR Sloveniji 44. Na splošno so bili razmeroma mladi, posebej to velja za preiskavo, saj je kar 26 takih, ki imajo do treh let prakse. Ob dejstvu, da preiskovalni sodniki rešujejo vse zadeve, saj so temeljna sodišča v celoti prvostopna, podatek o dosedanji praksi ni ugoden, vendar ga ni mogoče bistveno izboljšati ob že podani ugotovitvi, da je celoten sodniški kader močno pomlajen. Lahko sklepamo, da kadrovska politika v pravosodju ni bila uspešna, ker so občutni izpadi vrste generacij (posledica nagrajevanja, stanovanjske problematike in podobnih vzrokov). Izmed 44 sodnikov je kar 17 sodnic; to je glede na težavnost dela neprimerno (dežurstvo, nočno delo, ogledi, oprava z močno neurejenimi osebami ipd.).

V dosednji praksi preiskovalne službe je treba poudariti občutno fluktuacijo preiskovalnih sodnikov. Ne uspe nam preseči miselnosti, da je delo v preiskavi in na kazenskem področju nujno zlo za začetnike, močno je razširjena želja čim prej preiti na civilno področje. Očitno bodo potrebni odločnejši kadrovske posegi, morda tudi s spodbujevalnimi elementi pri nagrajevanju.

Opisane kadrovske težave narekujejo močnejše izobraževanje ob delu; to nam kažejo tudi nekatere ugotovitve ob pregledu konkretnih zadev (o tem bom govoril pozneje).

* Magister znanosti, sodnik Vrhovnega sodišča SR Slovenije in docent pravne fakultete za predmet teorija samoupravljanja.

V celotnem rednem sodstvu je občutna težava pomanjkanje dobrega administrativnega kadra, saj ta ponekod postaja tako ozko grlo, da otežuje redno delo.

Oprema

Sodni poslovnik je predpisal za delo preiskovalnih sodnikov nekaj najnujnejše opreme. Niti eno sodišče v SR Sloveniji nima vseh predpisanih sredstev, vendar se stanje izboljšuje. Sodni poslovnik je rešil predvsem vprašanja tehnične opreme.

Sodniki se srečujejo s številnimi problemi, za njihovo uspešno delo je oprema nekaj dosti širšega kakor le razna nujna tehnična pomagala (avtomobil, diktafon, oprema za zunanje poslovanje ipd.). Potrebne bi bile urejene priročne knjižnice, ki bi poleg kazenskopravne literature imele tudi temeljna dela kriminalistike in drugih najpogostejših stranskih strok (psihijatrija, sodna medicina, psihologija, osnove knjigovodstva) in nekatere leksikone, ki bi omogočali hitro spoznavanje posameznih vprašanj (medicinski, ekonomski ipd.). Močne vrzeli obstoje v sprotne spoznavanju novih dosežkov kriminalistike in drugih strok, ki so povezane z odkrivanjem kaznivih dejanj ali analizami, ki pripomorejo k dokazovanju.

V prizadevanjih za odpravo opisanih pomanjkljivosti pripravljamo pregled najnujnejše literature za preiskovalne oddelke ter vpeljujemo večje sodelovanje med organi za notranje zadeve, javnimi tožilci in preiskovalnimi sodniki za medsebojno seznanjanje o aktualnih vprašanjih kriminalnosti.

Organizacija dela

Z organizacijo preiskovalne službe na osmih sedežih temeljnih sodišč je prišlo do občutne koncentracije, številčne rasti zadev; to povzroča nekatere težave pri notranji organizaciji.

Ob opisanem kadrovskem položaju in številčnosti reševanih zadev sta v ospredju določanje prednostnih zadev in specializacija preiskovalnih sodnikov.

Določanje prednosti pri reševanju zadev je v sodni praksi že ustaljeno — priporne zadeve, gospodarski kriminal in kazniva dejanja z elementi nasilja. Tako določeno prednost preiskovalni sodniki spoštujejo, predpisane pa bodo tudi

zaznambe na spisih in v vpisnikih. Vendar je ob tem treba upoštevati, da bi morale biti vse preiskave končane v čim krajšem času, to pa trenutno zaradi kadrovskih težav ni tako uresničljivo.

Prizadevanja za specializacijo preiskovalnih sodnikov so v teku. To želimo doseči najprej za gospodarsko kriminalnost, ki ima v primerjavi s »klasično« pomembne posebnosti, ter v ta namen pripravljamo seminar in posvetovanje, kjer se bomo lotili delovne metode in spoznavanje osnov knjigovodstva ter tehnike poslovanja organizacij združenega dela. Specializacije ne razumemo v tem smislu, da bi nekateri sodniki delali le na enem področju, saj to spričo številčnosti vseh zadev niti ni mogoče, bilo pa bi tudi preutrujajoče.

V sklop organizacijskih vprašanj spada rešitev vprašanja izvedenstva. Lotili smo se prečiščevanja seznamov izvedencev. Izločamo neučinkovite in slabše ter sezname dopolnjujemo z novimi, posebej še s specializiranimi; to je nujno glede na čedalje bolj uveljavljeno delitev dela na vseh strokovnih področjih. Vztrajati moramo na ideji, da se oblikuje poseben zavod za izvedenska mnenja iz sodnega področja, kakor je to že uveljavljeno v SAP Vojvodini.

Delovna metoda

Ker imamo v preiskovalni službi razmeroma mlad kader, smo ob pregledu reševanja zadev lahko ugotovili pomanjkljivosti v delovni metodi. Kažejo se zlasti pri gospodarskem kriminalu in v primerih, ko teče preiskava zoper večje število oseb, ki so zagrešile veliko kaznivih dejanj. Pomanjkljivosti se nanašajo predvsem na naslednje: ločevanje pravno bistvenih dejstev, študij spisa, delovni načrt, tabela faktov, razčiščevanje protislovij, ogled in rekonstruk-

cija, spoznavanje organizacije združenega dela in položaj storilca v njej, gospodarska dokumentacija, delo z izvedenci, raziskovanje indicov pri premoženjskih prestopkih ter poznanje pojavnih oblik gospodarskega kriminala predvsem glede na načine prikrivanja protipravnega ravnanja.

Skladno s temi ugotovitvami je že pripravljeno seminarsko gradivo o metodi dela preiskovalnega sodnika. Potrebna bo splošna usmeritev v študij kriminalistike in kriminologije, saj ni mogoče vsega doseči v seminarski obliki študija, spodbujati je treba individualni študij.

Za uspešen potek preiskave je treba zagotoviti ustrezno sodelovanje strank v postopku. Javno tožilstvo v SR Sloveniji ima prav tako kadrovske težave; te dopuščajo sodelovanje javnih tožilcev v preiskavi le v zelo pomembnih zadevah. Podoben je položaj glede zagovornikov — ti se redno udeležujejo preiskave intenzivneje, saj so že obrambni predlogi, če gledamo na celotno število zadev, izjemni.

Prikaz problemov nakazuje potrebo po sodelovanju vseh državnih organov kazenskega pregona. Nedvomno bo treba krepiti zavest občanov, zlasti še delavcev v organizacijah združenega dela, za nadaljnje razvijanje družbene samozaščite. Preseči bo treba formalno vlogo oškodovanih organizacij združenega dela v kazenskem postopku ter njihove organe pritegniti k preiskavi za varovanje družbene lastnine, k sodelovanju pri reševanju spornih vprašanj in sploh ugotavljanju dejanskega stanja, s tem pa tudi v odpravljanje organizacijskih in drugih pomanjkljivosti, ki so pripeljale do protipravnega ravnanja.

Pravosodni organi se zavedajo, da je od uspešnosti preiskave odvisna učinkovitost kazenskega sojenja. Zato smo ob obravnavanju problemov nakazovali naša prizadevanja za izboljšanje stanja.

UDK 343.102.008

Some Questions Concerning Presentence Investigation Services in SR Slovenia

Sinkovec, Janez, Master of Science, Judge, Superior Court of SR Slovenia, Ljubljana

With advancing reform of the ordinary judiciary in SR Slovenia the presentence investigation service has been organized in eight basic lawcourts which has resulted in a rather high concentration of criminal cases. There is a problem of personnel since the service is mostly staffed by young inexperienced investigating judges and even these ones fluctuate. Problems concerning technical equipment still remain open, although they are slowly being solved; there is also a need for a reference library. Within the framework of the organization of labour, the

following questions become important: establishing the priority of cases, the specialization of magistrates, especially in the domain of economic crime and the reinforcement of expert witness services. There are some problems concerning the methodology of work, the participation of litigants in a process is very poor, the role of damaged organisations of associated labour ought to be reinforced. In order to eliminate all these deficiencies several measures have been taken, the supplementary training of staff being one of them.